

ГЕОРГИ БОЖИНОВ НА ПЪТЯ

chitanka.info

Помръзнало и сухо, сух студ. Тънкият поток иде отгоре някъде, целият в лед. Вода се не види, вода няма, и поток няма. Само една дълга бяла черта слиза надолу и държи падината, все падината, опира в селото и го дели на две. Това е единственото бяло нещо, зимно бяло и чисто, всред опушената зима наоколо. Зад падината оттатък дрънчат звънци, овци вървят нагоре из опустелите ливади и никъде не спират. Отсам, в една нива, едва зелениясала като от плесен, помръзнала и тя, накацали гълъби. Човкат оная ледясала, стегната земя. Може да пасат. Сиви гълъби с черно на края на опашките. Не бяха диви, питомни бяха, но подивели и се намножили. Последните подхвърчаха и отиваха напред, отзад ги сподиряха все други и други и кацаха пред тях. И цялото ято полека се местеше надолу. Но нещо ги подплаши и те пръхнаха всичките наведнъж. Много бяха, цял облак. Посипаха се като плява в небето и го застлаха, рейнаха на една страна, завиха на друга — и се не видяха. Стопиха сивотата си в сивотата на сивото небе.

Тогава откъм село се зададе тракторът. Червен трактор с ремарке, подире се влачеше опашка от прах. Караше го младо момче. За къде? До Фъргова за камъни. Хайде заедно, разгеле, на път е. Хайде... В кабината може да седне и втори човек, но няма къде да постави краката си. И силно друса.

Минахме моста над заледения поток и се възвехме нагоре, всред полянки и голи редки брезови горички. От билото се отвори на юг широка котловина, само ливади, повехнали зимно. Пътят шареше из ливадите до другия рѳб на котловината, където тъмнееха парцали от гъсти гори. Фъргова е зад онова било, каза трактористът, то оттука се не види... В средата на ливадите, досам пътя, имаше чешма и трактористът спря да пие вода. Студ не студ, казва, запалил съм се. Снощи малко прекарахме...

Чешма с недодялана, груба направа. На лицето ѳ издълбан надпис: *за спомен на амитасан амитасанов, спомен на атиже аджиасанова от кочен...*

Над надписа — портретче елипсовидно, от порцелановите, гробищните; образ на млад човек, бурен, с решителен поглед, в сила на младостта. Тоя младеж тука, каза трактористът, се утрепа лани с мотор. На това място се утрепа. Та техните какво да направят — рекоха да направят чешма. За спомен...

... Отнякъде се измули тоя човек, отпред ли, отзад ли, и спря до нас. Може ли, пита, ако сме за Фъргова. Мъничък един, оглозган човечец. Може, може, махна му трактористът. Баш сме за там, качвай се отзад. Ама се дръж здраво. Здраво се държа аз, отвърна човекът.

Тръгнал за Фъргова да дири в магазина терлици за генките, за жените вкъщи. От Кочан тръгнал. „Ти кочанлия ли си — пита го трактористът, — че как си от Кочан, като не те познавам? Аз през ден ходя там и всичките ги познавам.“ „Ти не ме познаваш — отвърна човекът, — ама аз тебе те знам — ти не си ли от Мутафчиите?“ „От тях съм, що?“ „Видя ли? По образа те познах. По образ мязаш на фамилията си... Ама добре че се намери тоз трактор. То малко студено ще доде отзад, но нищо, добре е. Нали не караме бързо. От сабайле съм тръгнал. Все пеш. И сам. Не е чак толко голям път, а дотяга, като е сам човек. Няма жива душа, няма с кого да се разговориш. Камиони минават, ама минават насреща, не е да го спреш. Вървя аз и си мисля: сега ако ме нападнат разбойници... То разбойници няма, ама тъй думата, аз тъй си мисля, бърборя си — да мине време. Що едно време тука вярно имало разбойници. На туй място му викат Луковица. Разбойниците, като нападнали един човек, пътник човек, убили го да му земат парите. Добре, ама пари не намерили, ами намерили у торбичката му само една луковица. Лукова глава. Кромид, демек. Друго нямало. Та оттогива му викат на туй място Луковица, и досега... А едно време, като нямаше лук, един баща отишъл у града със сина си. И седнали на хана да ядат. Какво ще ядат? Извадили от торбата хляб и лук... А синът гледа — на другата маса ядат кебапчета. «Тате — рекъл, — тия ядат кебапчета...» «Махни ги — рекъл баща му, — тия нямат пари да си купят лук...» Че лукът беше кът де... Чакай аз да се свия тука, че да не духа. Готово. Да теглиме вече, а?“

Човекът приклезна до предния капак на ремаркетото, сви се до капака и стана още по-мъничък, само капицата му се подава отгоре.

И потеглихме отново по белия път, бавно, с подскачания по дупките, с пукот и трясък, а отзад се стелеше мътната мъгла на праха. В крайнината на гората, дето ливадите свършваха, като зави нагоре, тракторът спря, за да качи една жена. Тя идеше преко ливадите и попита колко е часът. На гърба си през фереджетото задянала голям конски самар, беше се превила под самара. Загубила била коня си, та

сега носи самара му на село. „А коня сам ще си доде, може и да си е дошъл вече — забеляза кочанлията, — ти не бой се за него, знае той пътя. Ами я земи да се качиш и ти, че да не биеш път пеши...“ Жената поклати глава: не щè, è го къде е село, близо е... „Барем самара качи тогава!“ И самара не щè...

Наистина селото не беше далече. Щом стигнахме най-високото място, и се показа в дола, под пътя. Тракторът ни стовари и отмина нататък, и останахме двамата с моя спътник. Долът беше пълен с къщи, но и те не бяха много, да имаше двайсетина-трийсет, лепнати по бреговете като камъни, сиви и замръзнали като камъните. Само комините им попушваха тихо. А една от къщите се качила чак горе, на самия път, дето слязохме. Малка, само една стая. „То е спирка, не е къща — рече кочанлията. — Рейса като минава, спира тука...“

Спирките сега ги правят другояче, а тая изглежда малко не като другите. Тоя плочен покрив, като на селска къща. Та че и с комин...

А тая спирка е малко башка работа, обясни кочанлията. Не я прави държавата, ами един човек от тука си, от Фъргова. Сам си я прави. Така няма спирка, вика, и ще направя една спирка. Да ме поменуват, вика. Един стар човек... Що спирка трябва на хората. И вярно, взе и направи. Сам си я направи. Не е, да кажеш, някой откачен. Свесен си. Ама така... по башка малко от другите. Сам човек, ни дете, ни коте. Знам го аз него. Син му у Кочан. То и той от Кочан, ама се пресели тук отдавна и тука си живее. Стар човек един, Шериф му името, аго Шериф, по ново не знам как ще да го прекарват сега. Стар човек, ама виж — сетил се. Мераклия човек. Ще я направя, казва, спирката. И вярно я направи. И даже по-добра стана от другите, дето съм ги гледал. Другите нямат врата, тая има. Врата й закачил. Е, стара, употребявана, ама нали врата? И комин иззидал. Че и кюмбе турил вътре. Виж — тука някой смачкал кюнеца... Та че и пейчица сковал до кюмбето. Па по едно време и дърва май че поносваше за кюмбето. Ама сега не носи вече. Стар човек, къде може да споделее с дърва, народ много. Сега всеки си носи дърва. Напали кюмбето, седне на пейката и чака рейса. И е добре така, седиш и се грееш, вътре топличко... Той тука живее, аго Шериф, è оная къща е неговата. Може да отидеме да го видиме, а? Тъй, да се поотгреем. Па и да се повидиме малко с човека, да си подумаме, а? Ние с него се знаеме...

И слязохме надолу от пътя, кочанлията се отби към една от близките къщи, повика няколко пъти: „Аго Шерифе... аго Шерифе бе“. Но отвътре никой не се обади. Няма го, трябва да е отишъл някъде, рече кочанлията. Той празен не седи.

Слязохме още малко надолу и там се разделихме. Кочанлията влезе в магазина да търси терлици за генките, а аз се отбих в пълномощничеството, дето имах малко работа. Стаичката на властта беше пълна с хора, бяха се разположили плътно около печката. Но самата власт я нямаше — пълномощникът заминал за града. Постоях малко, погреях се, поприказвахме. Как е тютюна тая година? А, добре е, отвърнаха хората, тютюна е добре. Малко беля ни отвори кишата, че лятото беше кишаво. Ама пак бива. Тютюн Доволно. Па и парици има, нали, щом има тютюн... А ти по какво така нанасам? По работа сигур? По работа. То тъй е, кой ходи сега без работа...

После излязох. Небето беше все така сиво, помръзнало и застояло, все така не можеше да се познае кое време е. Каменни къщи, гъсто една до друга, без дворове, каменни всред камъните на дола, неотличими от камъните, студени като тях. Безмълвни и тихи, попушват леко. Някъде пропее пресипнал петел, глухо се прозее говедо. И това е. Тихо и безлюдно.

Постоях малко, погледах, па тръгнах обратно. Минах край селското магазинче, беше отворено и се отбих. Но кочанлията го нямаше там. Тогава поех полека нагоре, не направо към спирката, а косо малко, въз дола, въз село, че беше и по-близо до пътя. То колко е и село, през две-три къщи — и краят. Нагоре някакви нивици една над друга като стъпала и през две-три стъпала — е го и пътя. Един старец се навел там, работи нещо. До него желязна количка, наблизко купчина камъни, един позагаснал огън с прегорели главни, но още жив. Ограда някаква зида старецът. Като наближих, обърна се. Беше едър човек, малко тантурест и тежък наглед, но с тънко и внимателно, благо лице. Питам го кога минава рейсът.

— За къде, за надолу?

— За надолу.

— А че той сега замина нагоре, по пладне трябва да се върне. Има време. Седи, огрей се...

Събрах клечки наоколо, притъкнах главните, раздухах огъня и той пламна. Подвикнах на стареца да дойде да се погрее и той. Дойде,

заклати се като стар тежък вол, кога се кани да си ляга, стъпи на колене насреща и протегна над огъня шепи, широки и закривени като лопати.

— Добро нещо е огънчето — рече. — Ама човек като се заседи на топло, може да му се додreme и не му се става. А па яз, бае... н'ам ка те казуват тебе...

— Георги.

— Бае Георги. Мене па Дойчине ми викат сега. По-напред Шериф бях, сега Дойчин. Добре е. Та яз, бай Георги, зидче тука едно рекох да дигна. Нивка са ми дали за частно, да я позаградя. До път е, добитък минава, прави пакост. Па и хора всякакви. Беше с тръни оградено, ама ги размъкнаха. Рекох — с камъни, че по-здрaво...

— На сухо?

— А? На сухо, на сухо. Яз камънар съм бил, отбирам малко от камък. Сега съм на пенция, ама пак порabотувам, да не седя така. Камънар съм бил по пътищата. Ма и друго съм бил. Всякакво съм бил...

— ... От мъничък съм тръгнал — продължи старецът. — Бях измекарче у Батак. Имаше там един Тиквара. Тиквара, Иван Тиквара, ако си чувал... ама къде ще чуеш... на него бях измекарче. Та тоя Иван Тиквара, да ти кажа каква му работата. Кога нашите ходили в Батака да колят каурите — имало там един род, затрили го целия, само едно детенце накрая останало. То Иван. Рекли и него да затрият. Един го хванал за краката и го дигнал над огъня, да го изгори. Добре, ама друг един го пожалил и отървал го. Само косата му опърлена малко (на Тиквара главата му аслъ затуй беше половината гола). Взели го нашите после, нали само дете, няма нийде никого и няма кой да го гледа. Взели го, та в Абланица. И Тиквара бая време седял после в Абланица, там отрасъл, ама само добро видял. И като отрасъл, върнал се у Батак. А после, кога се удариха турчина и българина, и тука иде война, а по нея идат разбойници да палят и колят нашите села — запалили и Абланица. И Тиквара, като видял тая работа, рекъл: стой, не може!... И спрял тогива огъня. Абланица затуй половината изгоряла, а другата половина си здрава. От Тиквара то. И рекъл Тиквара: и тука живеят, рекъл, живи хора... и тука майките плачат. Защо да плачат и тия, рекъл, малко ли са плакали нашите?!... Добър човек беше. Умен човек. Все сме едно, вика... И вярно е, все сме едно, браќа сме. Една майка

ни е раждала нас, от една семка сме никнали и от едно сме коляно. И един Господ има над нас...

Старецът се привдигна и стъпи с единия крак.

— Реса трябва да иде вече, време му е. А яз да почвам...

Той стана и взе да пълни количката с камъни от другата страна на пътя.

— А ти за реса ако вардиш, трябва да идеш по-нагорце тъй, има там една къщичка, досами пътя. То спирка. Там спира. Ти седи, седи, още има време. Като се зададе, той се чуе отдалеко...

— Бай Дойчине, сам ли я направи?

— А? Кое?

— Спирката.

— Спирката... А, сам, сам. Яз от зидарлък отбирам малко...

— Севап?^[1]

— А, севап... Неее... Бе то и като севап ще доде, ма яз не за севап... Повече за народа яз... За народа, като чака, нали трябва сушинка някоя. Защо да стои така, отвънка... Добичето, че е добиче, и то иска да бъде запряно под покрив...

Той изсипа количката и почна да реди камъните по зида, като ги наместваше и мереше на око.

— Един път... то като сега беше — зимà, зимà. Ама пò зимà от сета... И гледам: стои на пътя една жена. Чака реса. Рес тогива вече ходеше. Ама трепери оная жена, така се тръси от студ. На гърба й детенце, посиняло от студа и то, сиромашкото. А реса се бави, до реса далеко. Викам на оная жена, тя не беше от село. Къзъм (Дъще (тур.)), викам й, ела дома да се огрееш. Не щè. Бе, къзъм, ела бе, не седи на тоя студ. И кучетата, викам, в такова време завет дирят. Тука ще се поболееш. И малечкото, викам, ще поболееш, ще погине малечкото. Ела у дома... Бе как не я молих — не щè. Трепери и дума не може да каже от студ... Прибирам се яз у дома, а от ума ми не излиза оная жена. И ми стана едно мъчно тъй, мъчно... Гледай ти какво нещо е, за чузди човек да се мъчиш...

Старецът се изправи, изви глава и се послуша.

— Я!... Реса май че е... иде май... Ма далечко е...

— И после?

— Кое?

— После какво стана?

— После нищо... Като се изпролети, събрах камъни, събрах греди и почнах... Драчко ми е сега да гледам, кога на човек му е добре. Отгоре, към завоя от юг, се зароди глух, равен тътен на автобус.

Сбогувах се със стареца и забързах на обратната страна, към спирката. Преди да стигна там, обърнах се и го видях още веднъж. Беше се облегал с две ръце на зида и гледаше в него, като да размисляше нещо. Едър, с тия размъкнати потури, на цвят като стара шума, с това кротко, внимателно лице...

---

[1] От себап (ар.) — добро дело). ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.